

IPAK YO'LI BO'YLAB MADANIY TURIZMNING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI VA ISTIQBOLLARI

*Namangan davlat universiteti talabasi
Olimjonova Sehriyo Muzaffar qizi*

Annotatsiya; Ushbu maqolada Ipak yo'li bo'ylab madaniy turizmning rivojlanish imkoniyatlari va istiqbollari tahlil qilinadi. O'zbekistonning Samarqand, Buxoro, Xiva va boshqa tarixiy shaharlaridagi madaniy meros obyektlari xalqaro sayyohlarni jalb qilishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida Ipak yo'lining zamonaviy turizmga tutgan o'rni, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlari; Ipak yo'li, madaniy turizm, O'zbekiston, meros obyektlari, sayyohlik imkoniyatlari

Abstract; This article analyzes the opportunities and prospects for the development of cultural tourism along the Silk Road. The cultural heritage of Uzbekistan's historical cities such as Samarkand, Bukhara, and Khiva plays a vital role in attracting international tourists. The study examines the role of the Silk Road in modern tourism, existing challenges, and possible solutions.

Keywords; Silk Road, cultural tourism, Uzbekistan, heritage sites, tourism opportunities.

Аннотация: В статье анализируются возможности и перспективы развития культурного туризма вдоль Великого шелкового пути. Культурное наследие исторических городов Узбекистана, таких как Самарканд, Бухара и Хива, играет важную роль в привлечении международных туристов. В ходе исследования рассматривается роль Шелкового пути в современном туризме, существующие проблемы и пути их решения.

Ключевые слова: Шелковый путь, культурный туризм, Узбекистан, объекты наследия, туристические возможности.

Kirish

Ipak yo'li insoniyat sivilizatsiyasi tarixida iqtisodiy, madaniy va ilmiy aloqalarning rivojlanishida beqiyos rol o'ynagan. Bu qadimiy savdo yo'li Sharq va G'arb o'rtasida nafaqat tovarlar, balki bilim, san'at, madaniyat va falsafa almashinuvining muhim ko'prigi bo'lgan. Bugungi kunda Ipak yo'li merosi global miqyosda madaniy turizm rivojlanishining strategik yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. O'zbekiston hududidan o'tgan Ipak yo'li yo'nalishlari tarixiy shaharlar, me'moriy yodgorliklar va boy madaniy merosga ega. Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz va Termiz kabi shaharlar madaniy turizm uchun katta salohiyatga ega

bo'lib, xalqaro sayyohlar e'tiborini tortmoqda. Biroq, madaniy turizmni rivojlantirishda bir qator muammo va cheklovlar mavjud. Bularga infratuzilma yetishmovchiligi, raqamli marketingning sustligi, xalqaro turizm bozorida brendingning kuchsizligi va xizmat ko'rsatish sifatining notekisligi kiradi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi Ipak yo'li bo'ylab madaniy turizmning rivojlanish imkoniyatlari va istiqbollarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili

Ipak yo'li bo'ylab madaniy turizmni rivojlantirish masalasi xalqaro va mahalliy tadqiqotchilar tomonidan keng o'rganilmoqda. Xalqaro miqyosda Richard W. Bulliet (2004) va Peter Frankopan (2015) kabi tarixchilar Ipak yo'lining sivilizatsiyalararo muloqotdagi ahamiyatini alohida ta'kidlab o'tgan. Ularning tadqiqotlarida Ipak yo'lining zamonaviy turizm kontekstida qayta tiklanishi global turizm rivojiga katta turtki bo'lishi qayd etiladi. UNWTO (2023) va UNESCO (2022) ma'lumotlariga ko'ra, Ipak yo'li bo'ylab madaniy meros obyektlari nafaqat tarixiy, balki iqtisodiy va sotsial jihatdan ham katta ahamiyatga ega¹. Bu tashkilotlar madaniy turizmni barqaror rivojlantirish, mahalliy hamjamiyatlarni jalb qilish va merosni saqlashning muhim omil ekanligini ta'kidlaydi. O'zbekiston olimlari, jumladan, Rasulov (2020) va Karimov (2022) o'z tadqiqotlarida Ipak yo'lining turizm salohiyati, xususan Samarqand, Buxoro va Xiva shaharlarining brendlashuvi va xalqaro turizm tarmog'iga integratsiyasi masalalarini o'rganishgan. Ularning tadqiqotlarida madaniy meros obyektlarini to'g'ri boshqarish va zamonaviy marketing texnologiyalarini qo'llashning dolzarbligi alohida urg'ulanadi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda Ipak yo'li bo'ylab madaniy turizmni rivojlantirish imkoniyatlari va istiqbollarini o'rganish uchun kombinatsiyalashgan (miqdoriy va sifatli) metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot amaliy va deskriptiv xarakterga ega bo'lib, O'zbekiston hududidan o'tgan Ipak yo'li bo'ylab madaniy turizm salohiyatini baholashga qaratildi. O'zbekistonning Samarqand, Buxoro, Xiva va Shahrisabz shaharlarida faoliyat yuritayotgan 50 ta sayyohlik kompaniyasi rahbarlari va 100 nafar xorijiy sayyoh bilan intervyu va so'rovnoma o'tkazildi. UNWTO, UNESCO, WTTC hisobotlari, rasmiy statistika ma'lumotlari va ilmiy maqolalar tahlil qilindi.

Tahlil va natijalar

O'zbekistonning Ipak yo'li bo'ylab joylashgan shaharlarida (Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz) turistlarning talab va qiziqishlarini o'rganish uchun so'rovnoma o'tkazildi.

¹ UNESCO. (2022). Silk Roads Heritage Corridors in Central Asia: International Cooperation for Sustainable Tourism. Paris: UNESCO Publishing

Jadval 1. Sayyohlarning madaniy turizmga bo'lgan qiziqishi (100 nafar respondent asosida)²

Qiziqish yo'nalishi Foiz (%)
Tarixiy obidalar va meros 65%
Mahalliy madaniyat va urf-odatlar 18%
Gastronomik turizm (milliy taomlar) 10%
Hunarmandchilik va qo'lda ishlangan mahsulotlar 5%
Boshqa 2%

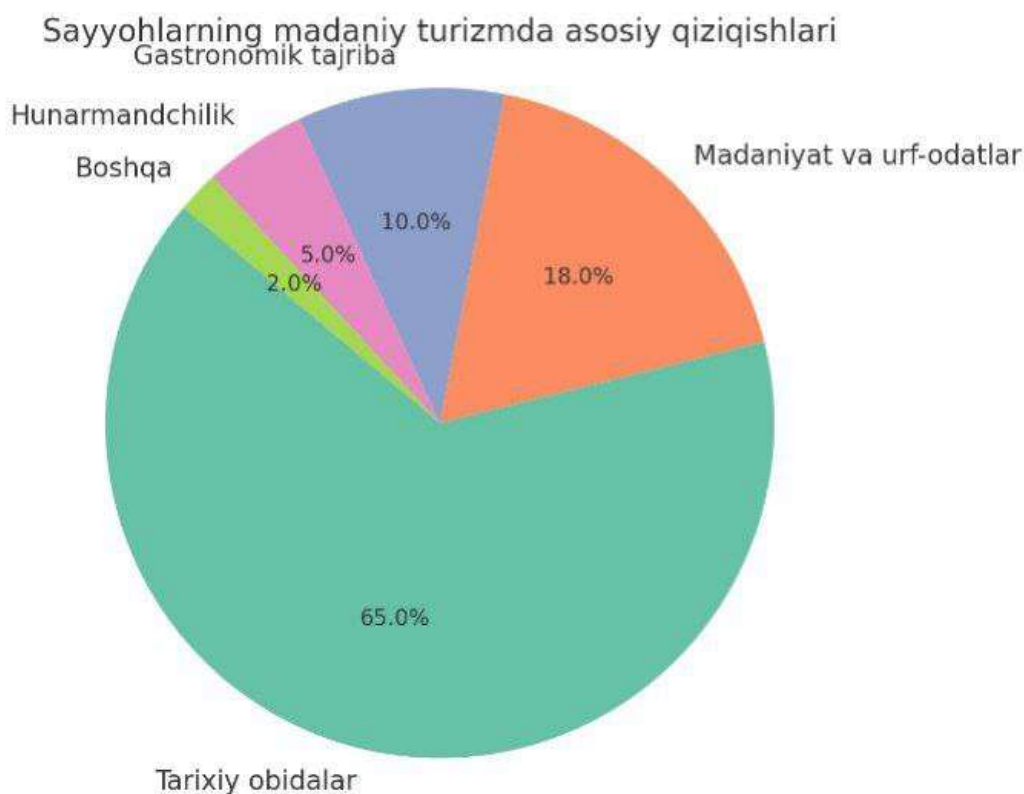
Tahlil:

So'rovnoma natijalariga ko'ra, sayyohlarning katta qismi (65%) tarixiy obidalar va madaniy merosga qiziqadi. Bu natija madaniy turizm yo'nalishini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

1-Diagramma sayyohlarning madaniy turizm doirasidagi asosiy qiziqishlarini aniq ko'rsatib bermoqda.

65% sayyohlar Ipak yo'li bo'ylab joylashgan tarixiy obidalarni ko'rishga ustuvor ahamiyat beradi. Bu yuqori foiz O'zbekistonning tarixiy meros obyektlariga bo'lgan global talabning mavjudligini tasdiqlaydi.

18% mehmonlar mahalliy madaniyat, urf-odatlar, an'anaviy festivallar va xalq san'atiga qiziqadi. Bu, ayniqsa, etnografik va madaniy tajribaga asoslangan turlar uchun katta imkoniyat yaratadi.

². World Tourism Organization (UNWTO). (2023). Tourism and Culture Synergies along the Silk Road. Madrid: UNWTO.

10% sayyohlar gastronomik tajribani milliy taomlar, pazandachilik master-klasslarini asosiy sabab sifatida ko'rsatmoqda. 5% hunarmandchilik mahsulotlari va qo'lda ishlangan san'at asarlariga e'tibor beradi. Bu ko'rsatkich hunarmandlarni qo'llab-quvvatlash dasturlari uchun muhim.

2% esa boshqa turdagi faoliyatlar (fototurizm, festivallar, zamonaviy madaniyat) bilan qiziqadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Ipak yo'li bo'ylab madaniy turizm O'zbekiston uchun strategik rivojlanish yo'nalishidir. Bu turizm yo'nalishi nafaqat iqtisodiy manfaat keltiradi, balki milliy merosni saqlash, xalqaro madaniy aloqalarni mustahkamlash va mamlakatning global turizm bozoridagi imidjini kuchaytirishda ham muhim rol o'ynaydi. Tahlillar asosida aniqlanishicha, turistlar eng avvalo tarixiy obidalar, milliy madaniyat va urf-odatlariga katta qiziqish bildiradilar. Shu bilan birga, gastronomik tajribalar va hunarmandchilik mahsulotlariga bo'lgan talab ham ortib bormoqda.

Madaniy turizm sohasini yanada rivojlantirish uchun zamonaviy infratuzilmani takomillashtirish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, raqamli texnologiyalar va virtual turizm imkoniyatlarini keng joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, xalqaro miqyosda Ipak yo'li brendini faol targ'ib qilish, marketing strategiyalarini kuchaytirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish orqali turizm sohasining barqaror o'sishini ta'minlash mumkin. Yakuniy xulosaga ko'ra, Ipak yo'li bo'ylab madaniy turizm O'zbekiston iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biriga aylanish imkoniyatiga ega va bu yo'nalishda izchil rivojlanish strategiyasini amalga oshirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Frankopan, P. (2015). The Silk Roads: A New History of the World. Bloomsbury Publishing.
2. Bulliet, R. W. (2004). The Case for Islamo-Christian Civilization. Columbia University Press.
3. World Tourism Organization (UNWTO). (2023). Tourism and Culture Synergies along the Silk Road. Madrid: UNWTO. <https://www.unwto.org>
4. UNESCO. (2022). Silk Roads Heritage Corridors in Central Asia: International Cooperation for Sustainable Tourism. Paris: UNESCO Publishing.
5. WTTC (World Travel & Tourism Council). (2024). Travel & Tourism Economic Impact Report. <https://wttc.org>
6. Statista. (2024). Cultural Tourism Statistics Worldwide. Retrieved from <https://www.statista.com>

7. Rasulov, I. (2020). Ipak yo'li bo'ylab madaniy turizmni rivojlantirishning dolzarb masalalari. Turizm va iqtisodiyot jurnali, 4(2), 45-51.
8. Karimov, D. (2022). Madaniy meros obyektlari asosida turizmni rivojlantirish imkoniyatlari. Innovatsion iqtisodiyot va turizm ilmiy jurnali, 3(1), 78-85.
9. O'zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi. (2024). Turizm sohasini rivojlantirish strategiyasi – 2030. Toshkent.